

ЭКСПЕДИТСИЯИ ПАЛЕОНТОЛОГӢ ДАР ТОЧИКИСТОН ОСОРИ САНГШУДАИ НАВРО АЗ ДАВРАИ ТАБОШИР КАШФ КАРД

Соли чорӣ барои таҳқиқоти палеонтологӣ як рӯйдоди муҳим буд. Гурӯҳи байналмилалӣ олимон – геологҳо ва палеонтологҳо аз 25 июн то 1 июли соли 2024 ба экспедитсияи ҳафтрузаи саҳроӣ ба қисмати шимоли Тоҷикистон сафар карданд. Ин аввалин экспедитсияи палеонтологӣ дар минтақа буд, ки аз соли 1991 ин ҷониб ба роҳ монда нашуда буд. Ҳадаф аз баргузории он кашфи боқимондаҳои сангшудаи сутунмӯҳрадорҳо аз таҳшиниҳои охири давраи табошири Фарғонаи ғарбӣ дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Гурӯҳро докторон Пол Румми ва Лижао Чжан - олимон аз Институти палеонтологияи сутунмӯҳрадорҳо ва палеоантропологияи Академияи илмҳои Хитой ва Юнус Мамадҷонов - котиби илмӣ Маркази илмӣ-таҳқиқотии экология ва муҳити зисти Осиёи Марказӣ (Душанбе)-и Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон роҳбарӣ карданд.

Гурӯҳи экспедитсия ва сокинони маҳаллии мавзеи Консой.

Нуқтаи марказии таваҷҷӯҳи экспедитсия мавзеи Консой буд, ки дар доманаи қаторкӯҳҳои Қурама, воқеъ дар 40 километрии шимоли шаҳри Хучанди бостонӣ ҷойгир аст. Мавзеи Консой, ки қисми таркибии паҳншудаи таҳшиниҳои табақаи яловач мебошад, таърихи тӯлонии таҳқиқот дорад. Таърихи бозёфтҳои назарраси палеонтологӣ аз солҳои 1940-ум, вақте, ки бори аввал боқимондаи устухонҳои сангшудаи сутунмӯҳрадорҳои охири давраи табошир кашф шуда буданд, сарчашма мегирад. Хафриётҳои пештар гузаронидашудаи солҳои 60-ум асри сипарिशуда бо роҳбарии профессор А.

Рождественский, коллекция бойи боқимондаҳои динозаврҳо, сангпуштҳо ва тимсохҳо дар ин мавзеъ ошкор карда буд.

Экспедитсияи ба наздики созмондода таҳқиқи мавзеи Консойро идома дода, порчаҳои устухонҳои боқимондаи сангпуштҳо (Testudines) ва тимсохҳо кашф карданд. Гурӯҳи мазкур инчунин дандони мукамалро аз динозаври бузурги теропод кашф карданд. Ин бозёфтҳо шавқу ҳаваси бештар ва диққати махсусро ба ин мавзеъ ба миён овард, ки он дар таҳшиниҳои делтагии дарёи бузурге, ки дар давраи табошири боло ба халиҷи Фарғона мерехт, ба вучуд омадааст.

Боқимондаҳои устухони сангпушт аз мавзеи Консой.

Боқимондаҳои сангшудаи тимсоҳ.

Дандони сангшудаи динозавр.

Олимон бо бозёфтҳои сангшуда дар мавзеи Консой.

Ба ғайр аз таҳқиқот дар ҳудуди мавзеи Консой, гурӯҳи олимони хитоиву тоҷик, инчунин аз ду мавзеи дигар — Исфара-1(Зумрадшоҳ) ва Исфара-2 (Қизилпиллол), ки дар ин мавзеъҳо ҳам пештар боқимондаҳои сангшудаи динозаврҳо кашф шуда буданд, دیدан карданд.

Мавзеи Исфара 1 – Зумрадшоҳ.

Мавзеи Исфара 2 – Қизилпилол.

Бо назардошти васеъ паҳн шудани тахшиниҳои табакаи яловачи яруси сантон (86.3-83.6 млн. сол қаблтар)-и давраи табошир дар қисмати шимолии Тоҷикистон гурӯҳи олимони Хитоиву Тоҷикистон кофтуковҳои дақику пурмиқёси палеонтологиро то экспедицияи оянда мавқуф гузоштанд.

Олимони хитой: докторон Пол Румми ва Лижао Чжан бо профессор Абдусаттор Саидов.

Доктор Пол Румми бо доктор Юнус Мамадҷонов.

Дар пояи ин таҳқиқоти пешакии хеле пурсамар Ёддошти таффоҳум миёни Институти палеонтологияи сутунмӯҳрадорҳо ва палеоантропологияи Академияи илмҳои Хитой ва Маркази илмӣ-таҳқиқотии экология ва муҳити зисти Осиёи Марказӣ (Душанбе)-и Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон ба имзо расид, ки таъмини ҳамкориҳои илмӣ ояндаро ҷонибҳо баҳри омӯзиши дақиқ осори сутунмӯҳрадорҳои давраи табошир ва таҳқиқоти муштаракӣ палеонтологиро ба роҳ монанд.

Имзои Ёддошти таффоҳум барои ҳамкориҳои оянда.

Дар ҳоле, ки олимон - палеонтологҳо дар пайгирии таърихи бойи экологияи сутунмӯҳрадорҳои давраи табошир дар Тоҷикистон идома доранд, ин экспедитсияи аввалини палеонтологии муштаракӣ Тоҷикистону Хитой аҳамияти мавзеи Консойро ҳамчун макони калидӣ барои дарки экосистемаҳои қадимӣ тасдиқ кард.

Интизор меравад, ки соли оянда як экспедитсияи махсуси бузургмиқёс созон дода шавад ва дар заминаи он чунин таҳқиқотро идома диҳад.

Юнус Мамадҷонов,

1 июли соли 2024, шаҳраки Консой, вилояти Суғд, Тоҷикистон